

6. Нич Р. Світ тексту : постструктуралізм і літературознавство / Ришард Нич ; [пер. з польськ. О. Галета]. – Львів : Літопис, 2007. – 316 с.
7. Рябчук С. Автор і читач у повісті Майка Йогансена «Подорож ученого доктора Леонардо...» / Софія Рябчук // Слово і Час. – 2005. – № 8. – С. 41–46.
8. Самчук У. На білому коні : Спомини і враження / Улас Самчук. – Вінніпег : Волинь, 1972. – 249 с.
9. Самчук У. На коні вороному : Спомини і враження / Улас Самчук. – Вінніпег : Волинь, 1975. – 360 с.
10. Самчук У. Планета Ді-Пі : Нотатки й листи / Улас Самчук. – Вінніпег : Волинь, 1979. – 354 с.
11. Самчук У. П'ять по дванадцятій : Записки на бігу / Улас Самчук. – Буенос-Айрес : Вид-во М. Денисюка, 1954. – 230 с.
12. Самчук У. OST : Трилогія / Улас Самчук. – Тернопіль : Джура, 2005 – 2006. Т. 3. – Втеча від себе. – 412 с.
13. Ткачук М. П. Наративні моделі українського письменства / Ткачук М. П. – Тернопіль : ТНПУ, 2007. – 464 с.

Author's Self-Topicality in the Structure of Poetics of the Memoirs-Autobiographical Cycle by Ulas Samchuk

In the given article the four interrelated books by Ulas Samchuk «On the White Horse», «On the Black Horse», «Five past Twelve» and «Planet DP» are considered through the category of the author's self-topicality. The author's «I» and deep philosophical evaluations of his discourse are studied in the indirect dialogue of the author with the cynical destruction of the person's inner world by the totalitarian system.

Анна Хасцька (Київ)

МОТИВ ТВОРЧОСТІ В ПОЕЗІЇ ГАЛІ МАЗУРЕНКО (НА ПРИКЛАДІ ЗБІРКИ «СТЕЖКА»)

Творчість Галі Мазуренко вражає різноманітністю тем і новаторством художніх пошуків. З-поміж мотивів поезії Галі Мазуренко найбільш потужними є мотив творчості, філософський та релігійний. Варто звернути особливу увагу на мотив творчості, оскільки ця тема пронизує всі збірки поетеси. Уже у збірці «Стежка» (1939), мотив творчості стрімко вривається в поезію Галі Мазуренко. Цей мотив є найбільш болючим і хвилюючим для неї. Крім цього, у її поезії переважають сумніви, розчарування і біль. Муза зазвичай приходила до неї у такий момент, коли навіть не було ніякої можливості записати рядки. І так було аж до від'їзду до Лондона. Спочатку поетеса писала в блокноті на колінах під час змагань армії УНР, потім була еміграція до Чехословаччини, де почався, хоч і короткий, але, напевне, найщасливіший період в її житті: вступ до педагогічного інституту, малярської школи, знайомство та подальша співпраця з поетами празької школи. В цей час виходить друком її перша збірка «Акварелі» (1926), яка є найсвітлішою збіркою Галі Мазуренко. У ній ще немає життєвих розчарувань, і творчість ще не є прихистком, куди можна втекти від страждань. Тарас Салига у статті про Галю Мазуренко пише: «Мотив творчості стає для поетеси головним. Врешті це популярний мотив в усій тодішній емігрантській поезії. Важко знайти поета, який би не звертався до цієї теми. При цьому і Є. Маланюк, і О. Стефанович, і Н. Ливицька-Холодна, й О. Лятуринська, як і Галя Мазуренко, апелюючи до Музи, воліли говорити про творчість не у плані піднесеного розуміння загально-мистецького обов'язку, а в плані тернистості своїх особистих творчих шляхів» [2; 165]. Те, що мотив творчості стає основним, відчутно вже у збірці «Стежка». Її можна охарактеризувати словами з поезії «Простіть мене...», уміщеній у першій книзі віршів:

Простіть мене
Я хочу жити!
Шукати і таки знайти! [1; 47].

Відчувається, що Галя Мазуренко, наділена максималізмом, продовжує пошуки себе у різних сферах: особистій, творчій, громадській. Від часу виходу друком першої книги й до другої пройшло тринадцять років. Можна переконатися, що це були роки пошуків тієї справжньої «стежки» життя, якою варто йти далі. Знайти її Галі Мазуренко було нелегко. По-перше, природа обдарувала її, як відомо, багатьма талантами до музики, скульптури, живопису, поезії. По-друге, – великою пристрастю поетеси було навчання (вона здобула ступінь доктора філософії). По-третє, трагедія в особистому житті: смерть першої дитини, розлучення з чоловіком та дочкою, загибель усієї родини в Україні, яку було розстріляно. Можливо, ці причини можуть пояснити таку довгу відстань між двома збірками. Водночас, у «Стежці» відчувається ситуація невизначеності, прагнення почати життя спочатку, а часу для цього доля дає досить мало. Після того, як у «пошуках втраченого часу», «стежкою» життя стає поезія, Галя Мазуренко постійно розмірковує про це, аналізує значення творчості у житті. Збірка містить дві поезії-звертання з однаковою назвою «До Музи». Вони, звичайно ж, відрізняються, оскільки входять до різних циклів книжки й написані в різні моменти життя. У першому вірші-звертанні з циклу «Ти на мене дивишся несміло...» поетеса, звертаючись до Музи, ще повністю не підвладна їй, а тому може внутрішньо не підкоритись їй, а віддатись своїм музичним і живописним нахилам:

Не клич мене. Осіння ніч синіє.
У темряві розтанув вечір тихий.
Не клич мене, тебе не розумію.
Я слухаю тужливий шепіт вільхи [1; 59].

Вона ще може зберегти свободу, відчуваючи, яку поезія може мати владу над нею. Крім того, Галя Мазуренко віддає перевагу життю, де більше волі, але менше вимог і умов:

Я не люблю пісень ясних і світлих,
Твоїх шукань. Не розумію мрії.
Я слухаю, як вітер хилить віти
У вільхи і тихо далі віє [1; 59].

Поетеса зневірившись у житті перебуває у стані меланхолії, а навіть згадки про минуле, не можуть вивести її зі стану смутку й самотності:

Деся щастя є? Не знаю. Не шукаю.
А ти полинь, де співи, рух і гомін.
Де обриси не тануть у безкраїм,
Як неясний давноминутий спомин [1; 59].

Друге звернення до Музи (цикл «Йде вона, бо нас живих жаліє») – це звернення до Долі. Він свідчить, що душевні рани поетеси потроху загоюються і знову, прокидається бажання до творчості.

От часом ти прилинеш некликана, –
І сьогодні не ждала тебе [1; 67].
Тут Муза, хоч і не зовсім бажана і не милосердна, але вже «мила»:
Золотою? Колючою рибкою?
Злою? Доброю? Мила пливеш
Розкажи, а кого ти замучила?
Чи ти мучиш все тільки мене?
Золотими губами жагучими
Із моєї душі тільки п'єш? [1; 67].

Творчість вимагає повної самовіддачі, абсолютної ширості й природності, лише тоді вона справжня. Міркування Галі Мазуренко, хоч і образні, але глибокі. Схожі відчуття викликала Муза й у Василя Стуса: «Муза схожа до сирен. Тяжко назвати щасливим того, кого вподобає муза, люблячи, вона вбиває» [3; 199].

На дереві світової поезії українська Муза – одна з найтрагічніших: мало відома для своїх і майже невідома для інших. Надто повільно у нашу свідомість повертається все краще зі створеного українськими поетами в діаспорі. Перебуваючи в еміграції Галя Мазуренко відчуває, що її творчість не може розкритися повністю:

На чужині не розцвісти,
Бо щось загублене в душі без вороття [1; 89].

Починаючи зі збірки «Стежка», Галя Мазуренко демонструє переоцінку цінностей, яка виникає у її свідомості. Так, вона розуміє, що боротьба й політика не є визначальними у житті. Водночас поетеса відчуває, що творчість також не здатна змінювати життя і боротись із тяжкою дійсністю, але разом з тим – творчість може стати своєрідним прихистком від зовнішніх негараздів:

Штики. Шинелі. Небо синє...
Війська. Відозви. Неспокійно...
Самозакоханий, кривавий
Все ширшає стихії лет.
А на піску свій храмик ставить,
Нічим не журячись поет [1; 83].

У цій збірці помітно, що Галя Мазуренко знайшла свою «стежку» й відчула, що її справжнє покликання – поезія. Вона не зупиняється і продовжує творити і працювати над собою. Творчість для Галі Мазуренко є не лише засобом виразити свої думки й бачення світу, а й засобом самопізнання та самореалізації. Водночас свою поезію вона вважала виявом свободи і тут важко не погодитися з нею, адже справжня поезія і має бути незаангажованою. Не випадково І. Качуровський, називає Галю Мазуренко однією з найосвіченіших поетів діаспори. І це дійсно так, ступінь доктора філософії, викладацька діяльність у Празькому педагогічному Вільному університеті, малярська школа – усе це сформувало надзвичайно різносторонньо розвинену особистість. Це відображається і на її поезії, яка дуже часто нагадує медитацію.

Не від болю так боляче серцю.
Не від суму так сумно душі.
Над водою мовчать ліхтарі.
Над водою тремтять уночі
Мовчазні ліхтарі [1; 50].

Надзвичайно цікава риса поезії Галі Мазуренко – це її діалогічність. Багато віршів вона присвячує своєму читачеві. Саме до нього поетеса звертається як до друга. Цього друга вона уявляє, як людину, яка втратила у житті найбільші цінності, яка самотня, безправна і беззахисна. Але вона знає, що її читач має чисте серце. Галя Мазуренко, яка сама пережила не одну особисту трагедію, але не скорилася долі, вважає цю людину своїм справжнім читачем, вона вірить, що її творчість допоможе цьому читачеві знову повірити у свої сили і повернутись до звичного життя.

Далекий друже, мій незнаний друже,
Дай я тобі потайки поворожу,-
Ти не боявсь байдужих і ворожих,
Але себе своїх ти не подужав.
Щоденна праця мовчки і бездушно
Задушить мрії, творчість... Ти не вір!
Ой, не схиляй свій непокірний зір,
Далекий друже, мій незнаний друже! [1; 83].

Справжня творчість – це завжди неспокій, біль, досить часто – це невчасне визнання. Неспокій творчості був дорогим поетесі, і з ними вона не розлучається, не зважаючи ні на які перешкоди. А їх було багато. Але, напевне, найбільша з них – відірваність від Батьківщини, відсутність справжнього читача, який міг бути лише на рідній землі. Проте, не зважаючи, що між нею і між ними безліч перешкод, Галя Мазуренко до останнього вірила, що її поезія стане відомою в Україні.

Література:

1. Мазуренко Г. Вибране / Мазуренко Галя. – К. : Видавництво ім. О. Теліги, 2002. – 248 с.
2. Салига Т. «Мое «я», як уява світу» / Салига Тарас // Високе світло. – Л. : Каменяр, 1994. – 270 с.
3. Стус В. Вікна в поза простір / Стус Василь. – К. : Веселка, 1992. – 262 с.

**Creativity Motif in the Poetry by Galya Mazurenko
(on the Example of the Verse Collection «Stezshka»)**

The article presents an analysis of creativity motif in Galya Mazurenko's poetry. Some verses from the poetry collection «Stezshka» were taken as an example. From this very collection this motif actively penetrates into Galya Mazurenko's creative work.

Анастасія Сподинок (Київ)

**ПОЕТИЧНИЙ ДІАЛОГ
НАТАЛІ ЛІВИЦЬКОЇ-ХОЛОДНОЇ ТА ЄВГЕНА МАЛАНЮКА**

Як колишні учасники національно-визвольних змагань українського народу (1917–1920 рр.) і свідки його трагічної поразки поети першої української еміграції (Є. Маланюк, Ю. Дараган та ін.) настроювали свою музу на потреби часу, шукаючи, проте, свого слова. Підхоплені визвольним поривом, вони прагнули надолужити втрачене, стати авангардом нескореного українства. Пізніше до них приєдналися й більш молоді поети: Олег Ольжич, Олена Теліга, Оксана Лятуринська, Наталя Лівницька-Холодна, Іван Ірлявський та ін. Склалися «діалогічні взаємини» між авторами й текстами, останні, у свою чергу, вступали у взаємозв'язки один з одним. Грунтовний аналіз інтертекстуальних зв'язків у творчості «пражан» здійснила Віра Просалова («Текст у світі текстів Празької літературної школи. Монографія»), наявність чітких і часто полемічних алюзії та ремінісценцій відзначають Ю. Ковалів, М. Ільницький, Л. Куценко, Б. Рубчак, О. Легка. Дана стаття присвячена конкретизації полемічної взаємодії творів двох яскравих представників «Празької школи» – Євгена Маланюка та Наталі Лівницької-Холодної на підставі аналізу автобіографічних мотивів у їхній творчості, а також зважаючи на світогляд поетів, сформований в умовах еміграції, позиції авторів щодо популярної на сьогодні гендерної проблеми й самовизначення, самоствердження, самовідстоювання жінки та її чуттєвого еротизму. Мета статті – виявити інтертекстуальні діалогічні зв'язки поезій Наталі Лівницької-Холодної та Євгена Маланюка на ґрунті витворення жіночих образів, спираючись на чуттєво-еротичні рівні свідомості поетів (на прикладі ранньої творчості Є. Маланюка та збірки Наталі Лівницької-Холодної «Вогонь і попіл»).

Художній твір існує не відокремлено від інших, а в силовому полі собі подібних, співвідноситься з ними, вступає у «діалогічні взаємини»: «це взаємини (сміслові) між будь якими висловлюваннями в мовленнєвому спілкуванні, – пише М. Бахтін. – Будь-які два висловлювання, якщо ми зіставимо їх у смисловій площині (не як речі і не як лінгвістичні приклади), виявляться в діалогічних взаєминах». Діалогічними виявляються твори, що виникають у відповідь на інші або що стосуються однієї теми, проте осмислюють її інакше [9; 5].

Новий твір виникає на ґрунті особистісної ідеї внаслідок синтезу попередніх текстів – чужих і власних, пропущених через призму розмаїтих дискурсів оточення. Надзвичайно яскраво інтертекстуальність простежується на прикладі «Празької школи», цілісної територіально, ідейно, стилістично, поставленої в скрутні життєві умови, духовно багатой. На основі взаємодії національного та світового культурних та літературних пластів «пражани» творили тексти, пройняті спільними мотивами, образами, взаємними рефлексіями – творили певний специфічний інтертекст, що об'єднав їхню творчу спадщину в єдиний цілісний масив. Окремий текст у такому зв'язку – неповторна авторська одиниця, яка може розкриватися як окрема, або ж у контексті інтертекстуальної єдності, з огляду на міжтекстові зв'язки. Більше того, окремі образи стають зрозумілими тільки за допомогою порівняння їх реалізацій в інших творах.